

Світлана Горова,

канд. наук із соц. комунікацій, ст. наук. співроб.,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

ІНФОРМАЦІЙНІ ПОТРЕБИ ЛЮДИНИ І РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Процеси інформатизації українського суспільства, інтенсифікація в ньому інформаційних обмінів, істотні зміни у свідомості членів суспільства, яке на сьогодні вже значною мірою відповідає ознакам інформаційного, є важливими факторами оновлення сучасної бібліотечної діяльності. У зв'язку із цим є необхідним і важливим виокремлення, прогнозування характерних рис майбутнього користувача, що спричиняє коригування підготовки бібліотечних технологій.

Ключові слова: інформаційні потреби, інформаційний ринок, користувач, бібліотечні установи, інформаційно-аналітичні центри, інтернет-технології, моніторинг інформаційних потреб.

Постійний моніторинг нових явищ у системі суспільних запитів до бібліотечної роботи вже на сьогодні має важливе значення для підвищення ефективності діяльності бібліотечних установ в умовах розвитку інформаційного суспільства. З ним має пов'язуватися й розроблення стратегії комплектування новою інформацією, і вдосконалення методик бібліотечної роботи.

Розробкою питань з цієї проблематики займаються вітчизняні й зарубіжні науковці, а саме: О. Онищенко, Л. Дубровіна, В. Горovий, Т. Добко та ін. Проте сучасний стрімкий розвиток інформаційного суспільства постійно дає новий матеріал для науково-практичних узагальнень.

Метою є розгляд основних факторів, що впливають на формування майбутнього користувача бібліотеки і є матеріалом для прогнозу основних напрямів бібліотечної діяльності.

Суспільна значущість людини інформаційного суспільства прямо залежить від ефективності використання нею наявних інформаційних ресурсів в інтересах суспільного розвитку. Ця ефективність прямо залежить від:

- якості пошукової роботи в стрімко зростаючих масивах продукуваної людством інформації;
- якості підготовки відібраних інформаційних ресурсів до використання в практиці суспільно значущої інформаційної діяльності;
- якості пошуку оптимальних рішень наявних виробничих проблем;
- якості синтезу наявної інформації і створення на її базі інформації нової, необхідної для організації нового рівня діяльності під час розв'язання суспільно необхідних проблем;
- швидкості темпів реалізації вищеперерахованих компонентів ефективного використання інформаційних ресурсів, які забезпечуються в тому числі рівнем підготовки людини інформаційного суспільства до використання технічної бази та, власне, безпосередньо технічної базою.

При наявних нинішніх обсягах інформаційних ресурсів, прискоренні темпів суспільного розвитку, що обумовлюють необхідність відповідного звуження часових рамок для прийняття необхідних у суспільній діяльності рішень, при наближенні інформаційних процесів безпосередньо до проблематики прийняття конкретних і актуальних виробничих рішень, урешті-решт при необхідності здійснення синтезуючих, інтегруючих операцій, пов'язаних із створенням інформації для нової дії, суспільна практика показує необхідність розділення професій в інформаційній сфері суспільної діяльності. Як уже говорилося вище, робота науковця в безпосередньому пошуку інформації в бібліотечних фондах з перебігом часу набуває дедалі більшого архаїзму.

Безпосередньо логіка розвитку сучасних інформаційних процесів у цивілізаційному вимірі та спротив прояву нових тенденцій розвитку з боку віджилих алгоритмів суспільної еволюції, а також негативні складові в розвитку нових інформаційних відносин (як, наприклад, інформаційний тероризм, організація інформаційних воєн тощо) обумовлюють прояв тенденції до формування цілісного загальноцивілізаційного організму зі зміцненням внутрішньої єдності його складових.

Проведені в контексті реалізації планів інформатизації суспільства заходи з організації доступу до інформаційних ресурсів передбачають у перспективі можливість їх активного засвоєння саме для творчого використання в практичній діяльності.

Розвиток інформаційних ресурсів на всіх рівнях їх функціонування, створення обсягів інформації, з якими раніше ніколи не стикалася людська цивілізація, глобальна інформатизація й інтернет-технології обумовили не лише новий якісний рівень розвитку суспільства, а й породили численні проблеми росту, розв'язання яких потребують реалії нового інформаційного суспільства. Ці реалії базуються на необхідності реалізації основоположних принципів цього суспільства: підвищення продуктивності праці в інформаційній сфері, удосконалення ефективності використання інформаційних ресурсів [1, с. 232]. При цьому оперування системою сучасних інформаційних ресурсів пов'язане з рядом складно вирішуваних проблем.

Одна з них пов'язана саме з відсутністю в сучасному суспільстві практики продуктивної роботи з великими обсягами інформації. У середині минулого століття суспільство зіткнулося під час розв'язання актуальних проблем із труднощами пошуку потрібної інформації у швидкозростаючій системі ресурсів, розпорощених, як уже зауважувалося вище, у бібліотечних установах, архівах, наукових та інших інформаційних центрах. При цьому трудові затрати, пов'язані з проведенням пошуку, реальні часові межі його здійснення досить часто ставали сумірними із затратою відповідних ресурсів на розв'язання існуючих проблем шляхом повторного створення необхідних інформаційних продуктів. Дублювання у створенні значної частини інноваційних ресурсів істотно знижувало ефективність використання інформації на найважливіших напрямках інноваційного розвитку.

Розроблення і впровадження сучасних технологій обробки великих масивів інформації, насамперед електронної, привели до значного зменшення того дубляжу і втрат, про що так багато говорилося в публікаціях періоду так званого інформаційного вибуху 50–60-х років минулого століття.

Однак стрімке збільшення виробництва нової інформації у світі у зв'язку з розвитком процесів глобальної інформатизації проблему обробки зростаючих її масивів не знімає з порядку денного. І справа в цьому випадку не лише в постійній необхідності вдосконалення пошукових інструментів і в намаганнях за їхньою допомогою більшою мірою замінити трудомісткі операції в роботі інформаційних працівників, які працюють над відбором і обробкою потрібних замовникам

інформаційних ресурсів. Справа також у необхідності реагування на зростаючий фактор багатомовності в Інтернеті, у повільному, виходячи з потреб сучасності, розвитку якості перекладу текстів з мови на мову, виведення на загальноцивілізаційний рівень специфіки викладу інформації.

Водночас донесення до користувача згаданої специфіки, запоруки найпродуктивнішого в самотності творення і викладу інформації на рідних мовах, є важливою обставиною сучасних інформаційних обмінів, цінність яких з реалізацією можливостей для національного розвитку та інтеграції у розв'язанні загальносуспільних проблем постійно зростає.

Ускладнення відбору необхідної інформації з глобальних ресурсів обумовлюється також розвитком ринкових відносин в інформаційній сфері та зростаючого сегмента інформаційних продуктів і послуг, що реалізуються як товарна продукція зі зростаючою вартістю.

У загальних обсягах продуктованих ресурсів при їх постійному зростанні дедалі складніше знайти вузькоспеціальну інформацію або ж просто таку, що тематично відповідає запитам користувачів [2, с. 257]. При цьому йдеться про інформацію якісну. Однак на нинішньому етапі розвитку продуктування інформаційних ресурсів глобальний інформаційний простір переповнений низькопробною, неякісною інформацією, що ускладнює пошуки якісних ресурсів. Значні обсяги неякісної інформації обумовлені:

- непрофесійністю (або ж недостатньою професійністю) виробників нової інформації, що прийшли в цю сферу виробництва на непрофесійному рівні в контексті розвитку інформатизації, забезпечення широкого доступу як до використання, так і продуктування нової інформації;
- недотриманням (ігноруванням з тих чи інших причин) міжнародних стандартів щодо інформаційного виробництва;
- низьким технічним рівнем устаткування, на якому здійснюється виробництво нової інформації, що обумовлює низьку якість виготовлення продуктів, введення в інформаційний простір технологічних шумів тощо;
- наявність в інформаційному просторі шкідливої та ворожої українському суспільству інформації, введення в нього дезінформації та інформації, пов'язаної з кібертероризмом [3].

Реалії сьогодення відповідають потребі формування нового мислення громадян, яке відповідало б атмосфері еволюційних процесів інформаційного суспільства, самоусвідомлення людини в цьому суспільстві, розуміння завдань і обов'язків, що покладаються цим суспільством на його членів. Ці реалії мають базуватися також на нових організаційних, правових і техніко-технологічних рішеннях, пов'язаних з інформаційною революцією, що відбувається в останні десятиріччя, з розвитком електронних інформаційних технологій, їх впровадженням в усі сфери життя суспільства, у тому числі й у бібліотечну систему.

Під впливом загальноцивілізаційної тенденції до прискореного розвитку суспільства, якісних перетворень в усіх його структурах і зростаючих потреб, пов'язаних з реалізацією цієї тенденції, у виробництві нової та підвищенні ефективності використання наявної інформації в нинішній і, особливо, пов'язаний з ним період прогнозованого майбутнього саме електронний спосіб фіксації інформації, очевидно, має бути визначальним у характеристиці нинішнього етапу в історії формування фондів бібліотек.

Процеси інформатизації українського суспільства, інтенсифікація в ньому інформаційних обмінів, істотні зміни у свідомості членів суспільства, яке на сьогодні вже значною мірою відповідає ознакам інформаційного, є важливими факторами оновлення сучасної бібліотечної діяльності. Ці проблеми пов'язані насамперед з необхідністю оновлення методик управління їхнім ресурсом і розроблення методик активної діяльності в інформаційному просторі, організації ефективного використання суспільством їхніх фондів.

У зв'язку з цим удосконалення діяльності бібліотечних установ, що входять у систему структур, які в сукупності становлять інформаційну основу національного розвитку, здійснюється під впливом двох основних чинників. Один з них пов'язаний з проявом закономірностей розвитку інформаційного суспільства, теоретичними й методологічними напрацюваннями на цю тему, вивченням передового зарубіжного досвіду розвитку бібліотечної діяльності. Ще один з основних пов'язаний з вивченням вітчизняного читацького середовища, користувачів електронними ресурсами, що становлять найбільш соціально активну частину суспільства.

Проведені бібліотечними фахівцями дослідження змін читацької аудиторії протягом останнього півтора десятка років дають певне уявлення

про основні тенденції еволюції читацького контингенту відповідно до кардинальних перетворень у економічному, соціально-політичному та культурному житті України. Ці дослідження відображають той факт, що під впливом загального спаду виробництва в нашій країні, у тому числі в найбільш високотехнологічних галузях – ракетобудівній, авіаційній, суднобудівній, електронній тощо, втрачали суспільну затребуваність, нерідко ставали просто безробітними інженерно-технічні працівники, що в бібліотеках становили основу читачів природничо-технічного профілю. У зв'язку із цим, за даними науковців НБУВ, протягом 1990–1995 рр. (це характерно не лише для провідної бібліотеки України) була зафіксована різка зміна співвідношення між кількістю читачів цього профілю й гуманітарних спеціальностей: «кількість читачів цього профілю скоротилася з 43,5 до 34%, а других – зросла з 35 до 66,5%» [4].

У сільських бібліотеках, де в кризовий для нашого суспільства час комплектування велося лише деякими періодичними виданнями або ж лише час від часу, зміст одержуваної інформації не повністю задовольняв 56,6% читачів, а 36,6% з тих, хто звертався до бібліотеки, узагалі одержали відмову в наданні потрібної інформації [5].

У період глибокої суспільної кризи в економічній сфері суспільного життя України різко знизилася затребуваність з боку держави в наукових дослідженнях, що, у свою чергу, обумовило зменшення зацікавленості в новій науковій літературі.

Водночас реалії сьогодення підтверджують факт переміщення взаємодії користувачів і бібліотекарів у простір віртуальних комунікацій. Вивчення цієї проблеми привело до висновків, що в процесі взаємодії сучасної читацької аудиторії з бібліотекою постійно посилюється тенденція збільшення ролі бібліотек ВНЗ України в реалізації альтернативної моделі наукової комунікації (е-навчання та е-дослідження) [6].

Ще з початку минулого десятиріччя було зафіксовано В. Немош-каленком та іншими дослідниками [7] значне омолодження читацької аудиторії бібліотек за рахунок студентської молоді й учнів. Факторів, що обумовлюють цю тенденцію, чимало, однак вони навряд чи говорять про повернення до часів «нації, яка найбільше читає». Хоча і шкільні, і програми ВНЗ на сьогодні орієнтовані більшою мірою, ніж раніше, на самостійну творчу роботу молоді в процесі засвоєння знань, однак поряд із цим до відвідування бібліотек цю категорію читачів спонукає

також і інше. Це супроводжується зміною предметності діяльності й появою в бібліотекарів нових функцій і посадових обов'язків, які до цього не були їм притаманні. Вони стають кураторами й менеджерами цифрових колекцій наукових документів, розв'язують проблеми авторського права, надають послуги вченим з оцифрування, оформлення, опису результатів досліджень, їх ефективного зберігання, управління та багаторазового використання. І в перспективі, згідно з досвідом іноземних колег, ці процеси поширюватимуться й на первинні дані наукових досліджень [8].

Дослідження особливостей інформаційної сфери пострадянського сучасного суспільства свідчать про наявність у нашому соціумі трьох основних інформаційно орієнтованих страт: 2–10% – істеблішмент і його обслуга; близько 30% – інформаційно пасивні та консервативні; понад 60%, під впливом ряду факторів збайдужілі стосовно інформаційних потреб, є на сьогодні «масо візованими» [9, с. 626].

Суспільно формувальні й державотворчі завдання, реалізації яких має сприяти система бібліотечних установ у нашій країні, ускладнюються поглибленою протягом останніх півтора року нерівністю в доступі до соціальних, економічних, освітніх, культурних та інших можливостей унаслідок нерівного доступу до інформаційних комп'ютерних технологій [10]. Ця обставина є дуже важливою для окреслення прогнозних характеристик при вивченні еволюції в середовищі користувачів бібліотечних установ. Адже в умовах української дійсності згадана вище нерівність не лише існує, а й здійснює свій вплив на процес демократизації суспільства, процес удосконалення його самоуправління, самоорганізації.

В умовах фактичної нерівності професор Стенфордського університету Л. Раймонд вважає можливим суспільний процес при налагодженні чесної і всеохоплюючої конкуренції між індивідуумами чи організованими групами за впливові посади в уряді; високого рівня політичної участі в регулярних та законних виборах, коли жодна з дорослих соціальних спільностей не позбавлена такої участі; такий рівень громадянських і політичних свобод, що забезпечує цілісність політичної конкуренції й політичної участі [11]. Л. Раймонд, як політолог, розглядає політичний аспект демократії в сенсі організації управління. З певними специфічними особливостями, однак таким же чином

можна розглядати і процеси, що відбуваються в усіх інших сферах життя суспільства, орієнтованого на демократію.

У зв'язку з цим можна прогнозувати, що серед характерних особливостей користувачів бібліотек як на найближче, так і далеке майбутнє відчутно виділятиметься конкурентоспроможність, активна життєва позиція, прагнення до вільного, незаангажованого самовиявлення в усіх видах суспільної діяльності.

З розвитком ефективності всіх видів суспільної діяльності людини процес її соціалізації постійно вдосконалюється. Він базується, зокрема, на факторі зростання ефективності спільних дій, що, на відміну від спільних зусиль інших видів біологічних істот, перетворилися на усвідомлені цілеспрямовані процеси. «Інформаційна насиченість сучасного життя, що активно стимулює розширення громадських і міжособистісних контактів, визначає також розвиток гуманістичної сфери в суспільстві, сприяє зародженню нових соціальних ініціатив, розвитку культурних процесів у соціумі тощо» [12]. При цьому слід зауважити, що йдеться не лише про виробничу, перетворюючу діяльність стосовно навколишнього середовища, а й про внутрішньосуспільну організацію, формування духовно-культурної сфери суспільства.

Дослідники описують при цьому особливості процесів диференціації та диверсифікації суспільства, удосконалення його соціальної структури відповідно до вимог уже нового, інформаційного суспільства.

Враховуючи сказане вище, на мотивацію майбутніх користувачів бібліотеки здійснюватиме вплив процес формування сучасного інформаційного середовища – «національної системи інформаційних ресурсів, яка припускає поступове перетворення різноманітних інформаційних продуктів у зручний для використання вигляд, їх збереження і передачу за допомогою комп'ютерних мереж. По суті, це повинен бути розподілений банк даних і знань з різних галузей виробництва, науки, культури» [13, с. 240].

У цій ситуації виникають серйозні проблеми в користувача: він стикається з величезними обсягами інформації, у яких потрібно знайти й ефективно використати лише необхідне для його власної діяльності. Стрімко зростаючі обсяги інформації в розпорядженні бібліотечних працівників призводять до нових технологічних проблем щодо підвищення якості обслуговування.

На діяльність вітчизняної бібліотечної системи значною мірою здійснюватимуть вплив ринкові перетворення, розвиток національного інформаційного простору, політичної та громадянської структури суспільства. Бібліотечні установи як важлива складова частина національного інформаційного потенціалу мають збільшувати свою присутність у міжнародних інформаційних обмінах. Ці перспективи мають уже сьогодні накладати свій відбиток на процес комплектування бібліотечних установ новими інформаційними ресурсами. Необхідна в умовах постіндустріального суспільства активізація інформаційної діяльності на міжнародному рівні обумовлює необхідність введення нових якісних показників у роботу з комплектування фондів бібліотек, забезпечення сучасних користувачів науковою інформацією світового рівня якості. Також можна прогнозувати зростання попиту на інформацію, що сприятиме загальнокультурному й духовному розвитку суспільства [3, с. 80–81].

Прискорення темпів розвитку сучасного суспільства обумовлює зростаючі його інформаційні потреби і у виробництві, і у громадському житті, у культурі й дозвіллі. У зв'язку з цим поряд з уже названими характерними рисами майбутнього користувача можна також прогнозувати безумовне виховання в нього високої комп'ютерної грамотності, уміння орієнтуватися в доступних телекомунікаційних можливостях, знання основних мов міжнародного спілкування. Це, у свою чергу, обумовлює необхідність відповідної підготовки бібліотечних технологій і фахівців.

Обставинами, що обов'язково впливатимуть на формування майбутнього користувача бібліотеки, будуть також ринкові перетворення, розвиток політичної, громадянської структури суспільства, його творчого потенціалу. Ця обставина обумовлює необхідність розвитку дистантних форм обслуговування корпоративних категорій користувачів.

Необхідність впровадження інноваційних технологій, розвитку наукової діяльності як об'єктивна умова достойного перебування України в міжнародній спільноті обумовить зростаючі потреби нових категорій читачів на наукову інформацію світового рівня якості. Паралельно можна прогнозувати зростання попиту на інформацію, що сприятиме загальнокультурному й духовному розвитку.

Вивчення читацьких запитів у бібліотеках усіх рівнів вказує на те, що на сьогодні в структурі читацької аудиторії проявляються лише

найбільш істотні ознаки тих змін, з якими працівники бібліотечних установ зіткнулися в перспективі.

Однак постійний моніторинг нових явищ у системі суспільних запитів до бібліотечної роботи вже на сьогодні має важливе значення для ефективності діяльності бібліотечних установ в умовах розвитку інформаційного суспільства. З ним має пов'язуватися розроблення стратегії комплектування новою інформацією, удосконалення методик бібліотечної роботи. Урешті-решт врахування тенденцій змін у читацькій аудиторії допоможе ефективно використовувати ті незначні, порівняно з потребами, кошти, що виділяються нині державою на бібліотечну справу.

При цьому особливе значення в управлінні бібліотечними змінами мають дослідження, у процесі яких вивчаються потреби в інноваціях, запити, фактори, що свідчать про необхідність змін; ставлення до нововведень користувачів і персоналу; можливості ринку та інноваційної діяльності «конкурентів»; особливості процесу реалізації інновацій; ефективність реалізації інновацій [14, с. 9].

Чи не найголовнішим і найактуальнішим серед них є необхідність усвідомлення в середовищі бібліотечних фахівців усіх рівнів обумовленої потребами нових категорій користувачів інформацією тенденції до розвитку комп'ютерних технологій у бібліотечній справі як повністю рівноправних в обслуговуванні поряд із традиційно існуючими. Бібліотека як книгозбірня, як центр користування друкованою інформацією не витісняється електронними інформаційними технологіями, а в поєднанні з ними, з акумульованою інформацією на інших носіях забезпечує ефективне використання інформаційних фондів.

Досвід бібліотечного обслуговування дистантних користувачів, серед них насамперед управлінських структур, політичних організацій, науки, бізнесу, свідчить також про об'єктивну необхідність еволюції бібліотечних установ в об'єднання суспільних інформаційних центрів, спеціальних і загального призначення, сполучених засобами сучасного зв'язку й пошуковими системами з потужним інформаційним ресурсом. Він також свідчить про необхідність розвитку в бібліотечних установах обумовленої потребами замовників роботи з підготовки власної інформаційної продукції, налагодження попереднього оброблення великих масивів інформації, необхідної для використання різноманітними суспільними інститутами, розвитку інших активних форм

співробітництва з користувачами. Це сприятиме зростанню суспільної уваги і, найголовніше, зростаючій затребуваності бібліотечних установ у сучасних умовах.

Література

1. Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства / [О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, В. М. Горовий та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2011. – 232 с.
2. *Добко Т.* Довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек Національної академії наук України: становлення та розвиток (XX ст. – перше десятиліття XXI ст.) / Тетяна Добко ; відп. ред. О. С. Онищенко ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – 376 с.
3. *Горова С. В.* Інтернет-ЗМІ як об'єкт бібліотечної інформаційної діяльності : монографія / С. В. Горова ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – 208 с.
4. *Коваль Т.* Український читач на тлі суспільних перетворень / Т. Коваль. – Вісн. Книжк. палати. – 2003. – № 2. – С. 29.
5. Роль маркетингових досліджень в оптимізації обслуговування користувачів Надвірнянської ЦБС Івано-Франківської області // *Бібл. планета.* – 2006. – № 1. – С. 31.
6. *Колесникова Т.* Стратегія розвитку бібліотек вищих шкіл України на 2013–2015 рр.: бачення професіонала / Т. Колесникова // *Вісн. Львів. ун-ту.* Серія: Книгозн., бібліотекозн. та інформ. технології. – Вип. 8. – С. 142–148.
7. *Немошкаленко В.* Тенденції глобалізації економіки, науки, освіти в XXI ст. та завдання науково-інформаційної діяльності бібліотек / В. Немошкаленко // *Бібл. вісн.* – Київ, 2001. – № 6. – С. 2–7.
8. *Колесникова Т.* Формування комунікаційних відносин при організації бібліотекою інституційного депозитарію ВНЗ / Т. Колесникова // *Вісн. Книжк. палати.* – 2011. – № 7. – С. 15–18; *Соловяненко Д.* Академічні бібліотеки в новому соціотехнічному вимірі. Ч. 1. Академічна бібліотека як видавець / Д. Соловяненко // *Бібл. вісн.* – 2010. – № 4. – С. 3–14.
9. Стратегії розвитку України: теорія і практика / за ред. О. С. Власика. – Київ : НІСД, 2002. – 864 с.

10. *Баранов О. А.* Подолання цифрової нерівності – шлях до побудови інформаційного суспільства в Україні // Інформ. суспільство. Шлях України. – Київ : Фонд «Інформ. сусп-во України». – 2004. – С. 117.

11. *Diamond L.* Tul futuritarizmuson, totulitarizmuson: a demokratizalas strategial / L. Diamond // *Mozgo Vilag.* – 1990. – P. 79.

12. *Лодатко Е.* Методологические основы моделирования социокультурных процессов [Электронный ресурс] / Е. Лодатко. – 2007. – 25.10. – № 15. – Режим доступа: relga.ru/Environ/WebObjects/tguwww.woa/wa/Main. – Загл. с экрана.

13. *Давидова І. О.* Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві : монографія / І. О. Давидова. – Харків : ХДАК, 2005. – 295 с.

14. Інновації як стратегія і умова розвитку бібліотек: консультація / Нац. б-ка України для дітей ; [авт.-уклад. Н. І. Безручко]. – Київ, 2014. – 24 с.

References

1. Onyshchenko, O. S., Dubrovina, L. A., Horovyi, V. M. et al. (2011). Elektronni informatsiini resursy bibliotek u pidnesenni intelektualnoho i dukhovnoho potentsialu ukrainskoho suspilstva [Electronic information resources of libraries in raising the intellectual and spiritual potential of Ukrainian society]. Kyiv [in Ukrainian].

2. Dobko, T. (2013). Dovidkovo-bibliohrafichna diialnist naukovykh bibliotek Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy: stanovlennia ta rozvytok (XX st. – pershe desiatylittia XXI st.) [Reference activity Scientific Libraries of the National Academy of Sciences of Ukraine: formation and development (XX century – the first decade of the XXI century)]. O. S. Onyshchenko (Ed.). Kyiv [in Ukrainian].

3. Horova, S. V. (2013). Internet-ZMI yak obiekt bibliotechnoi informat-siinoi diialnosti [Internet media as an object library information activities]. Kyiv [in Ukrainian].

4. Koval, T. (2013). Ukrainskyi chytach na tli suspilnykh peretvoren. Visnyk knyzhkovoї palaty [Ukrainian reader against the background of social change]. *Visnyk Knyzhkovoї palaty – Announcer of the Book Chamber*, no. 2, pp. 29 [in Ukrainian].

5. Rol marketynhovykh doslidzhen v optymizatsii obsluhovuvannia korystuvachiv Nadvirnianskoi TsBS Ivano-Frankivskoi oblasti [The role

of marketing research to optimize customer service Nadvirmianska Centralized Library System Ivano-Frankivsk region]. (2006). *Bibliotechna planeta – Library Planet*, no. 1, p. 31 [in Ukrainian].

6. Kolesnykova, T. (2014). Stratehiiia rozvytku bibliotek vyshchyykh shkil Ukrainy na 2013–2015 rr.: bachennia profesionala [The development strategy of high school libraries in Ukraine for 2013–2015: Vision Professional]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii: Knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informatyyni tekhnologii – Bulletin of Lviv University. Series: Book Science, Library and Information Technology*, issue 8, pp. 142–148 [in Ukrainian].

7. Nemoshkalenko, V. (2001). Tendentsii hlobalizatsii ekonomiky, nauky, osvity v XXI stolitti ta zavdannia naukovo-informatsiynoi diialnosti bibliotek [Trends of globalization of economy, science and education in the XXI century and objectives of the research and information library]. *Bibliotechnyi visnyk – Library Journal*, no. 6, pp. 2–7. Kyiv [in Ukrainian].

8. Kolesnykova, T. (2011). Formuvannia komunikatsiinykh vidnosyn pry orhanizatsii bibliotekoioi instytutysiinoho depozytariiu VNZ [Building relationships and communication in the organization of the library depository institution of higher education]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty – Bulletin Book Chamber*, no. 7, pp. 15–18; Solovianenko, D. (2010). Akademichni biblioteky v novomu sotsiotekhničnomu vymiri: Ch. 1. Akademichna biblioteka yak vydavets [Academic libraries in the new socio-technical terms. Part 1. Academic library as publisher]. *Bibliotechnyi visnyk – Library Journal*, no. 4, pp. 3–14 [in Ukrainian].

9. Vlasyk, O. S. (Ed.) (2002). Stratehii rozvytku Ukrainy: teoriia i praktyka [Strategy of Ukraine: Theory and Practice]. Kyiv [in Ukrainian].

10. Baranov, O. A. (2004). Podolannia tsyfrovoi nerivnosti – shliakh do pobudovy informatsiinoho suspilstva v Ukraini [Bridging the digital divide – a way to build an information society in Ukraine]. *Informatsiine suspilstvo. Shliakh Ukrainy – Information Society. The path Ukraine*, p. 117. Kyiv [in Ukrainian].

11. Diamond, L. (1990). Tul futoritarizmuson, totulitarizmuson: a demokratyzalas strategial. *Mozgo Vilag*, p. 79 [in English].

12. Lodatko, E. (2007). Metodologicheskie osnovy modelirovanija sociokul'turnykh processov [Methodological bases of modeling of sociocultural processes]. Retrieved from relga.ru/Environ/WebObjects/tguwww.woa/wa/Main [in Russian].

13. Davydova, I. O. (2005). *Bibliotechné vyrobnytstvo v informatsi-inomu suspilstvi [Library Production in the Information Society]*. Kharkov [in Ukrainian].

14. Bezruchko, N. I. (2014). *Innovatsii yak stratehiia i umova rozvytku bibliotek: konsultatsiia. Natsionalna biblioteka Ukrainy dlia ditei – National Library of Ukraine for Children*. Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.05.2017.

Svitlana Horova,

Cand. Sci. (Social Communications), Senior Research Associate,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Human Informational Needs and the Development of Modern Library Activities

Today' realities dictate the need for a new thinking that would correspond to the atmosphere of the evolutionary processes of the information society, person self-awareness in this society, understanding of tasks and responsibilities entrusted to this society by its members. These realities should also be based on new organizational, legal and technical-technological solutions related to the information revolution that has occurred in recent decades, with the development of electronic information technologies, their introduction into all spheres of society, including the library system.

The processes of informatization of Ukrainian society life, the intensification of information exchanges, significant changes in the consciousness of society members, which today, to a large extent, corresponds to the signs of information, are important factors in the renewal of modern library activities. These problems are connected primarily with the need to update the methods of managing the information resource and developing techniques for dynamic activities in the information space, organizing effective use of library funds. In this regard, the improvement of activities of library and archival institutions that are part of the system of structures, which together constitute the informational basis of national development, is influenced by two main factors. One of them is connected with manifestation of patterns of information society development, theoretical and methodological developings of this topic, studying the best foreign experience in the development of library activities. Another factor relates to the study of domestic reader environment and users of electronic resources, which are the most socially active members of the society.

In this regard, it is important to define and forecast the characteristics of the future user, which, in turn, necessitates the appropriate preparation of library technologies and library personnel.

Keywords: information needs, information market, customer, library institutions, information-analytical centers, Internet technologies, monitoring of information needs.

Светлана Горвая,

канд. наук по соц. коммуникациям, ст. науч. сотр.,

Национальная библиотека Украины имени В. И. Вернадского

Информационные потребности человека и развитие современной библиотечной деятельности

Реалии сегодняшнего дня диктуют потребность формирования нового мышления граждан, которое соответствовало бы атмосфере эволюционных процессов информационного общества, осознания человека в этом обществе, понимания задач и обязанностей, возлагаемых этим обществом на его членов. Эти реалии должны базироваться также на новых организационных, правовых и технико-технологических решениях, связанных с информационной революцией, что происходит в последние десятилетия, с развитием электронных информационных технологий, их внедрением во все сферы жизни общества, в том числе и в библиотечную систему.

Процессы информатизации украинского общества, интенсификация в нем информационных обменов, существенные изменения в сознании членов общества, которое сегодня уже, в значительной степени, соответствует признакам информационного, являются важными факторами обновления современной библиотечной деятельности. Эти проблемы связаны прежде всего с необходимостью обновления методик управления информационным ресурсом и разработкой методик активной деятельности в информационном пространстве, организации эффективного использования обществом фондов библиотек.

В связи с этим, совершенствование деятельности библиотечных и архивных учреждений, входящих в систему структур, которые в совокупности составляют информационную основу национального развития, осуществляется под влиянием двух основных факторов. Один из них связан с проявлением закономерностей развития информационного общества, теоретическими и методологическими наработками на эту тему, изучением передового зарубежного опыта развития библиотечной деятельности. Второй фактор связан с изучением отечественной читательской среды, пользователей электронными ресурсами, которые составляют наиболее социально активную часть членов общества.

В связи с этим важным является определение, прогнозирование характерных черт будущего пользователя, что, в свою очередь, обуславливает необходимость соответствующей подготовки библиотечных технологий и библиотечных работников.

Ключевые слова: информационные потребности, информационный рынок, пользователь, библиотечные учреждения, информационно-аналитические центры, интернет-технологии, мониторинг информационных потребностей.